ABOUT PLACES AND THEIR THERAPEUTIC PROPERTIES. PRIMARY TOPONYMS DERIVED FROM NAMES OF PLANTS IN THE ROMANIAN LANGUAGE

Diana Boc-Sînmărghiţan
Assist. Prof., PhD, "Victor Babeş" University of Medicine and Pharmacy, Cluj-Napoca

Abstract: Coming to life together with the mankind and enjoying the advantages of the progress of science, phytotherapy deeply and sustainable influenced the Romanian toponymy, herbal remedies being a common practice of all folks in the world. The microtoponyms from Bistra and Sebeş Valleys preserve unique forms, bringing back to life ancient practices that talk about how human being learned, experimentally, to choose the most useful plants for prophylactic or curative purposes from the nature surrounding them. The phytonimy of the researched localities is based on appellatives which prove the richness of the local flora, denominating forests, trees, shrubs, fruit trees, flowers, vegetables, cereals etc. By their structure, those toponyms may be classified in: simple toponyms (non-derivative and derivative) and compound toponyms. In this study we will concentrate on the category of simple names, non-derivative or primary names. This category refers to names of places formed by a single word (or toponymic morpheme), their essential characteristic being that they cannot be analyzed by the toponymic compounds they are formed of. In the area we are interested in, those toponyms are rather well represented, as it is well known that mountainous regions are more likely to bear such primary topic names. In the researched localities, the simple, non-derivative toponyms come from names of plants, of herbal species that used to grow or still grow in these regions, or describe metaphorically the nature of those grounds.

Keywords: primary toponyms, plants, Bistra and Sebeş Valleys.

Introducere

Între denominaţia topică şi viaţa oamenilor care au trăit într-o anumită regiune există o strânsă legătură, fapt reflectat în limba vorbitorilor care au locuit şi locuiesc neîncetat un teritoriu (v. Iordan 1963, p. 7). Toponimia este dependentă de sistemul limbii comune direct, sau indirect prin intermediul antroponimelor, formarea cuvintelor ca mijloc important de îmbogăţire a vocabularului atrăgând atenţia multor lingvişti[1] interesaţi de acest domeniu.

Un domeniu vast, cum este cel al florei, a influenţat în mod profund diversele sfere ale existenţei umane, iar vasta bibliografie de specialitate o confirmă. Unul dintre câmpurile cu care a interacţionat în mod complex şi profund este onomastica. Remarcabila forţă generatoare a numelor de plante este susţinută şi de multitudinea, respectiv diversitatea formelor care se regăsesc la nivel onomastic, iar toponimia minoră, în calitatea ei de a oglindi mai fidel viaţa oamenilor este dovada vie a acestei realităţi.

[1] Pascu 1916; Bolocan, Şodolescu-Silvestru 1995; Drăganu 1998; Drincu 1998; Goicu 2002; Tomici 2006 etc.

Prin structura lor, toponimele văilor Bistra şi Sebeş provenite de la nume de plante pot fi clasificate în: *toponime simple (nederivate şi derivate)* şi *toponime compuse.* În prezentul studiu ne vom opri atenția asupra categoriei numelor simple, nederivate sau primare.

Toponimie versus fitoterapie

Un cuvânt în toponimie dezvăluie întreaga tradiție, rescrie o istorie transmițându-ne simpatetic nouă, urmașilor, în apelative simple, informații prețioase din cele mai diverse și importante domenii de interes. Datorită așezării sale geografice, a reliefului variat, dar și a climei favorabile dezvoltării unei bogate vegetații, în arealul localităților anchetate (văile Bistra și Sebeș), cele mai multe apelative topice compun subcategoria fitonimelor, cu 65 de entopice.

Sănătatea este, cu siguranță, lucrul cel mai de preț pe care omul, încă de la începuturi, a înțeles că trebuie să-l păstreze cu sfințenie. Dicționarul explicativ al limbii române dă următoarea definiție *sănătății*: „stare bună a unui organism la care funcționarea tuturor organelor se face în mod normal și regulat" (DEX). Atunci când ceva sau cineva intervine și distruge acest echilibru apare boala, ca răspuns al corpului nostru fizic, ca o formă de apărare, un țipăt disperat pe care-l strigă organele, întregul nostru organism. Fitoterapia[2] sau știința utilizării plantelor în folosul sănătății, are o vechime considerabilă[3]. Folosirea plantelor în scop profilactic și curativ ne este cunoscută de la egipteni, apoi de la greci și romani prin studiile și scrierile lui Hipocrat din secolul al V-lea î.Hr., a lui Dioscoride din secolul I d. Hr. *De Materia Medica* sau a lui Pliniu cel Bătrân, *Naturalis Historia* (cu cele 37 de volume). La început a fost superstiția, apoi experimentele științifice timide ale călugărilor, fitoterapia cunoscând perioade[4] de glorie, dar și declin, în prezent ocupând locul binemeritat în cadrul terapiilor alternative.

Luând naștere odată cu omenirea și bucurându-se de progresul științei, fitoterapia a influențat în mod profund și durabil toponimia românească, remediile pe bază de plante fiind o practică obișnuită la toate popoarele lumii. În prezent sunt cunoscute peste 700 de plante medicinale folosite cu succes pentru tămăduirea bolilor, iar acest lucru se datorează experienței îndelungate a poporului nostru, toponimia, în calitatea ei de arhivă, stând mărturie acestei realități. De multe ori cuvântul comun care stă la baza formării numelui de loc a dispărut din limbă, conservându-se doar în toponimie.

Datorită principiilor active pe care le conțin, unele plante sunt folosite în industria farmaceutică pentru extragerea de substanțe necesare preparării medicamentelor sau utilizate în medicina populară. Conţinutul semantic al toponimului ajută la o mai bună cunoaştere, „cu un cuvânt, în toponimie se oglindeşte întregul fel tradiţional de viaţă al unui popor, inclusiv cultura sa materială şi spirituală" (Homorodean 1980, p. 30) ţine să sublinieze M. Homorodean, atrăgând atenţia asupra caracterului „motivat local" al toponimelor care, spune el, „departe de a fi create la întâmplare, descriu, într-un fel sau altul, locurile pe care le desemnează" (*op. cit*. p. 20).

[2] De la gr. *phyton* "plantă", *therapie* "știința tratării și vindecării bolilor".

[3] În urmă cu aproape 5000 de ani, în timpul domniei împăratului chinez Chi'en Nung, a apărut primul tratat despre plante, *Pen Tsao*, conținând descrieri ale utilizărilor medicinale a peste 300 de plante (v. *Utilizarea plantelor medicinale în terapie* (curs)).

[4] În scopul efectuării studiilor au fost cultivate grădini cu plante medicinale în secolele XVI și XVII la Pisa în 1543, la Padova în 1545, la Leiden în 1587, Copenhaga în 1600, Londra 1606, Paris 1635, Berlin în 1679, Tokyo 1684 și Calcutta în 1787 (*Utilizarea plantelor medicinale în terapie* (curs)).

Despre toponimele simple sau nederivate

Această categorie prezintă cel mai înalt grad de toponimizare „toponimele simple reprezintă majoritatea numelor de locuri româneşti", „având un grad de socializare maxim" (Iordan 1963, p. 378). Ele se referă la numele de locuri formate dintr-un singur cuvânt (sau morfem toponimic), aşa cum explica A. Eremia (Eremia 1970, p. 30), caracteristica lor esenţială fiind aceea de a nu putea fi defalcate, analizate în elemente toponimice componente, spre deosebire de cele derivate sau compuse.

Principalul mijloc de formare a toponimelor primare este cel lexico-semantic, pe cale semantică, afirmă A. Eremia (*op. cit*), nu se creează unităţi lexicale noi, cuvintele rămânând aceleaşi, doar sensul acestora schimbându-se prin lărgire sau restrângere a sensului. Semantica intervine numai în momentul creării numelor topice, constituind criteriul de bază după care sunt denumite obiectele geografice în momentul creării acestora, urmând ca mai târziu ea să-şi piardă valoarea iniţială, primul plan fiind ocupat de un alt factor, şi anume de funcţia toponimelor, a antroponimelor, a numelor proprii în general. De multe ori cuvântul comun care stă la baza formării numelui de loc a dispărut din limbă[5], conservându-se doar în toponimie, predispoziţia spre schimbare fiind proprie lexicului comun care în procesul de toponimizare suferă modificări de ordin semantic. Spre deosebire de apelativ, care întotdeauna are un sens bine determinat, toponimul pierde cu timpul înţelesul iniţial, pierzându-şi sensul lexical, singura funcţie va rămâne aceea de identificare, acesta desemnând un obiect individual determinat (Kurilowicz 1956 apud Florea 1970, p. 1138).

Din punct de vedere semantic, substantivele descriu mai bine un loc, în timp ce adjectivele se referă numai la o calitate a locului respectiv, exprimând particularitatea terenului sau a unui curs de apă[6]. Iniţial aceste adjective, conservate în numele de locuri, aveau funcţia de atribut pe lângă un substantiv cu care se acordau în gen, număr şi caz. Cu timpul determinatul dispărând, adjectivele au ajuns să preia toate caracteristicile termenului determinat – atât funcţia gramaticală cât şi pe cea semantică. Astfel au devenit nume independente supuse procesului de substantivizare, care s-a realizat prin elipsa termenului determinat şi articularea determinantului cu ajutorul indicelui de toponimizare. Gh. Bolocan ajunge la concluzia că, spre deosebire de numele masculine, denumirile de genul feminin poartă întotdeauna la singular articolul hotărât enclitic[7]. După Al. Graur explicaţia vine imediat pentru că, spune el, între numele topice şi numele de persoane există un paralelism „obiceiul să se întrebuinţeze forma articulată la feminine şi cea nearticulată la masculine" (Graur 1972, p. 157), iar Gh. Bolocan explică: „cauza generalizării articolului trebuie căutată în interiorul sistemului toponimic. Numele de locuri apar pe baza apelativelor şi se supun, măcar într-o fază de început, normelor limbii comune" (Bolocan 1977, p. 382).

Toponimele care au la bază adjective cu formă de plural, provin, de asemenea, din adjective substantivizate. Referindu-se la acest aspect, Gh. Bolocan sublinia că, de fapt, aceste toponime cunosc doar false plurale accentuate şi că finalul în *-le* nu ar fi articol, pentru simplul fapt că toponimul nu se prezintă ca pluralul unui obiect (Bolocan 1977, p. 3-13). Acelaşi lingvist, într-un articol intitulat *Toponime compuse: modele cu prepoziţii*, în „Limba română", XXVII,

[5] Pentru mai multe informaţii asupra acestui subiect, vezi Marius Sala, *În legătură cu raportul dintre evoluţia apelativelor şi a toponimelor*, în SCL, IX, 1958, nr. 3, p. 337-348.

[6] În zona anchetată astfel de toponime sunt numeroase: *Ascuţita* (Glb), *Bogata* (M), *Murgana* (VB), *Răoasa* (VB), *Săraca* (Glb), *Strâmba* (Mal), *Strâmbu* (Bor), (Var), (Dlc) etc.

[7] „Denumirile de genul masculin sau neutru sunt foarte numeroase şi nearticulate, atât la singular cât şi la plural. Dimpotrivă cele de genul feminin sunt la singular numai articulate" (Bolocan 1977, p. 379).

1978, nr. 1, p. 94, dar şi Toma 1979, p. 39, Frăţilă 2002, p. 203 arată că toponimele precedate de prepoziția *la* ar trebui încadrate tot la toponime simple pentru că, motivează ei, prepoziţia din formaţia respectivă nu adaugă termenului pe care îl însoţeşte un alt sens aşa cum se întâmplă cu acele toponime precedate de prepoziţii precum: *deasupra, de către, după, între, pe sub, peste,* prepoziţii care, odată alipite termenului în discuţie, fac trimitere spre un alt referent. Am înregistrat și noi astfel de toponime provenite de la nume de plante: *La* ***Ánini*** (Glb), *La* ***Brázi*** (Car), *La* ***Cárpen*** (Măr), *La* ***Carpeni*** (Car), *La* ***Píni*** (Bor), *La* ***Plútă*** (Car), *La* ***Răchíţi*** (Car), *La* ***Sálcie*** (Car), *La* ***Spíni*** (Bor), *La* ***Vii*** (Zer).

Unii specialişti consideră că tot în această categorie a toponimelor simple ar intra şi numele de locuri provenite de la substantive colective, chiar dacă sunt derivate, întrucât toponimele respective provin din apelative la nivelul limbii comune, ele nu au suferit nicio schimbare prin investirea cu funcţia de toponim (Toma 1979, p. 39).

Toponime nederivate provenite de la nume de plante în arealul văilor Bistra și Sebeș

În toponimia văilor Bistra şi Sebeş categoria toponimelor simple este destul de bine reprezentată, ştiut fiind faptul că preferinţa numelor simple se îndreaptă spre zonele accidentate din punct de vedere geografic unde un singur cuvânt este suficient pentru a individualiza locul, care datorită relevanţei fizice, nu mai are nevoie de elemente suplimentare pentru identificarea numelui. Zonele muntoase au o mai mare predispoziţie pentru astfel de nume topice primare, zonele de câmpie înregistrând un număr mai mare de toponime compuse şi derivate; realităţile geografice estompate au nevoie de informaţii suplimentare cum ar fi culoarea, poziţia, forma, dimensiunea, vechimea, apartenenţa redate prin derivatele şi compusele lor.

În localitățile anchetate, toponimele simple, nederivate provenite de la nume de plante numesc formațiunile ierboase care creșteau sau încă mai cresc pe acele locuri sau descriu, pin metaforizare, natura acestor terenuri:

Aglică „plantă erbacee din familia rozaceelor, cu frunze penate, cu flori albe sau rozalbe, parfumate, dispuse în inflorescențe” (DEX): ***Aglicea*** (Mal) – teren în pantă, arabil.

Alun „arbust cu frunze rotunde, păroase pe dos, cu flori monoice, cele mascule sub formă de amenţi, şi cu fructe comestibile (*Corylus avellana*)” (DTB, I, p.14): ***Alunu*** (RusM) – pârâu, izvorăşte din Scărişoara.

Anin, „nume dat mai multor specii de arbori cu frunze ovale, dinţate, şi cu flori verzui-roşiatice, grupate în amenţi (*Alnus*) (< lat. **alninus,* de la *alnus*) (DEX). Apelativul e cunoscut în microzona de interes și cu varianta *arin*[8]. Alternanţa *arin – anin* pare să arate că trebuie plecat de la o formă disimilată **alinus* › *arin,* care ulterior s-ar fi asimilat *arin* › *anin*. Ambele forme româneşti se bucură de mare circulaţie, *anin* mai ales în Muntenia şi Banat (DER): ***Anini*** (Mal) – teren arabil; (OR) – şes arabil; (Var) – deal cu pădure; *La* ***Ánini*** (Glb) – pârâu, izvorăşte din Viecsăle şi se varsă în Valea Satului.

Brad „arbore din familia pinaceelor care creşte în zona muntoasă, înalt până la 50 m, cu tulpina dreaptă, cu frunzele în formă de ace de culoare verde-închis, persistente, cu florile şi semințele în conuri *(Abies alba)* (DEX) (v. DTB, I, p. 121): ***Brádu*** (Ciut) – pârâu, izvorăşte din Pădurea Mare; *La* ***Brázi*** (Car) – pădure de foioase şi conifere, (Glb) – izlaz comunal.

[8] Pentru frecvenţa de răspândire, v. Bolocan, Șodolescu-Silvestru 1995, p. 90-91; DTRO, I, p. 252; DTRM, I, p. 206; TTRT (Valea Hăşdăţii), p. 26; TTRT (Sălaj), p. 28-29; Iordan 1963 p. 50; Frăţilă 2002, p. 113; Ioniţă 1982, p. 152.

Brusture[9] „numele mai multor plante erbacee cu frunze foarte mari şi late, cu flori purpurii sau violete, dispuse în inflorescenţe sferice şi ţepoase, folosite pentru proprietăţile lor medicinale” (DEX). Pentru originea apelativului, v. Brâncuş, 1983, p. 48-49; vezi şi Frăţilă, 1995, p. 179: ***Brústuru*** (Măr) – afluent al Pârâului Şucu.

Caprifoi[10]„arbust cu flori albe, gălbui sau roşietice, parfumate, cultivat ca plantă ornamentală (*Lonicera caprifolium*) (< lat. *caprifolium*”) (DEX) (cf. şi Densusianu 1915, p. 63): ***Caprafoi*** (PoiMr) – pârâu, izvorăşte din Bloju şi se varsă în Bistra (După s. *caprafoi*, variantă a lui *caprifoi).*

Carpen „arbore înalt, cu frunze ovale dinţate şi cu flori grupate în amenţi, cu lemnul tare şi alb, cu dungi argintii şi adâncituri pe trunchi, întrebuinţat la construcţii şi în rotărie; cărpinar (*Carpinus betulus*)” (< lat. *carpinus*) (DEX): *La* ***Cárpen*** (Măr) – teren arabil., *La* ***Carpeni*** (Car) – teren arabil.

Cucută (art.) „plantă erbacee otrăvitoare din familia umbeliferelor, cu miros caracteristic, cu frunze mari, flori albe şi fructe brune-verzui, întrebuinţată ca medicament; dudău, buciniş *(Conium maculatum)* (< lat. *******cucuta* (= *cicuta*)) (DEX): ***Cucúta*** (Bor) – pădure de foioase.

Curpen (neart.) „arbust cu tulpina subţire, agăţătoare şi ramificată, cu frunze compuse, cu flori mari**,** violete sau albe, în panicule (*Clematis vitalba*)” (cf. alb. *kurpen*) (DEX): ***Curpenu*** (Obr) – pârâu.

Ferigă „nume dat mai multor specii de criptogame vasculare cu frunze mari şi dinţate, pe dosul cărora se găsesc sporangi cu spori (< lat. *filix, -icis*) (DEX): ***Fériga*** (Zăv) – teren în pantă, ***Ferigi*** (Glb) – teren mlăştinos arabil.

Foionfiu[11] sinonim al lui *saschiu* „numele a două plante erbacee cu tulpina întinsă pe pământ şi cu frunze persistente lucioase, una cu flori albastre (*Vinca herbacea),* cealaltă cu flori albastre, roşii sau albe (*Vinca minor)*” (DEX, cf. şi DTB, IV, p. 62): ***Foionfiu*** (Bcv) – teren în pantă cu fâneţe, ***Fonfiu*** (Glb) – izvor, afluent al pârâului Măcieşu (După s. *fonfiu*, variantă a lui *foionfiu).*

Frasin[12] „arbore cu tulpina dreaptă, cilindrică, cu coroana rară, frunze compuse, flori unisexuate lipsite de corolă şi fructe alungite, cu lemnul elastic, folosit în industrie *(Fraxinus excelsior)* (< lat. *fraxinus*) (DEX): ***Frásina*** (Băţ) – parte de sat în majoritate locuită de ţigani. Numele vine de la pădurea de frasini care odinioară ar fi existat aici, lemnul fiind folosit de către meşterii rotari pentru a face roţi de căruţă, ***Frasini*** (M) – fâneţe pe valea râului Stârna, fostă pădure de frasini actualmente loc împădurit; ***Frasinu*** (OR) – poiană în Valea Jgheabului.

Gorun13 „specie de stejar cu trunchiul drept, cu frunze ovale, lobate pe margine şi cu fructul o ghindă *(Quercus petraea)*” (DEX): ***Goruni*** (Glb) – crac de deal; ***Gorunu*** (Bor) – vârf de deal.

---

[9] Pentru aria de răspândire a apelativului în toponimie, v. DTB, I, p. 133; DTRO, I, p. 388; DTRM, I, p. 350; TTRT (Sălaj), p. 47; Iordan 1963, p. 62; Frăţilă 2002, p. 114-115. Apelativul *brusture* este înregistrat şi cu variantele populare *bruscan, bruscălan* (cf. DTB, I, p. 132-133) şi *brustan, brustulan* (cf. DTRO, I, p. 388).

[10] Apelativul este răspândit în toponimia Banatului (cf. DTB, II, p. 7) şi a Olteniei (cf. DTRO, II, p. 41) nefiind înregistrat pentru Transilvania şi Muntenia de TTRT (Valea Hăşdăţii), TTRT (Sălaj) şi DTRM, II.

[11] Apelativul este înregistrat cu varianta *foienfir* de DTRO, III, p. 91, iar pentru Transilvania nu este înregistrat de TTRT (Valea Hăşdăţii) şi TTRT (Sălaj).

[12] Apelativul este cunoscut pe tot cuprinsul ţării, fapt demonstrat şi de toponimie, cf. DTB, IV, p. 64-65; DTRO, III, p. 95-98; TTRT (Sălaj), p. 133; Frăţilă 2002, p.119.

[13] Răspândirea în toponimie a apelativului este destul de mare, cf. DTB, IV, p. 118-119; DTRO, III, p. 154-155; Frăţilă 2002, p. 119; TTRT (Sălaj), p. 145-146, iar în TTRT (Valea Hăşdăţii) apare doar cu varianta fonetică *gorón.*

Handră „iarbă ce creşte prin grâu, agăţându-se de el şi încurcându-l” (DAR): ***Hándre*** (Măr) – fâneţe.

Iederă „specie de arbust târâtor sau agăţător, cu frunze verzi strălucitoare şi cu flori mici, galbene-verzui, adesea cultivat ca plantă decorativă *(Hedera helix)”* (< lat. *hedera*) (DEX): ***Iedera*** (Bor) – pădure amestec.

Jneapăn „arbust cu tulpină ramificată, cu crengile plecate la pământ şi cu frunze aciculate, răspândit în regiunile alpine; jep” (< lat. *juniperus*) (DEX): ***Jneápăn*** (M) – păşune cu jnepeni către Valea Rea, de la Zănoaga înspre vârful Sturu; ***Jneapănu*** (VB) – deal cu pădure de jnepeni.

Luşcă „floare de primăvară, asemănătoare cu ghiocelul *(Leucojum vernum);* ghiocei bogați, luște, luşcuțe (DRAM): ***Luşca*** (Bcv) – deal cu fâneţe.

Măceş[14] „gen de arbuşti cu spini, cu flori roşii, trandafirii, galbene sau albe şi cu fructe roşii; trandafir sălbatic, cacadâr, rujă” (DEX): ***Măceşu*** (Glb) – pârâu, colectează apele pâraielor Valea din Izlaz şi Valea din Ţarină şi se varsă în Bistra.

Mălin „arbust, sau arbore mic din familia rozaceelor” (DEX): ***Mălín*** (Bor) – crac de deal cu pădure.

Mesteacăn[15]„arbore cu scoarța albă, cu lemnul alb, gălbui sau roșiatic, cu ramuri flexibile, cu frunze verzi-cenușii și cu flori grupate în amenți *(Betula verrucosa)*” (DEX)*:* ***Măstácăni*** (M) – şes arabil, (Var) – păşune; ***Mesteacănu*** (Iaz) – izlaz.

Mătrăgună „plantă erbacee otrăvitoare din familia solanaceelor, cu flori brune-violete care conţin atropină şi cu fructe negre, lucitoare, întrebuinţată în medicină pentru proprietăţile ei antiseptice şi cardiace; beladonă, doamna-codrului, doamnă-mare *(Atropa belladonna)”* (cf. alb. *matërgonë)* (DEX): ***Mătrăgúna*** (OR) – pârâu; (Mal) – deal cu fâneţe.

Merişor[16] „mic arbust din regiunile muntoase, cu frunze persistente, cu flori albe sau roz şi cu fructe comestibile în formă de boabe roşii” (DEX): ***Merişóru*** (Glb) – deal şi pârâu, se varsă în Bistra.

Paltin „numele a doi arbori: a**)** arbore înalt, cu frunzele crestate adânc, cu florile mici și fructele prevăzute cu aripi, având trunchiul din lemn tare, folosit la fabricarea mobilei, a unor instrumente muzicale etc. ” *(Acer pseudoplatanus);* (DEX): ***Páltinu*** (Bor) – pădure de foioase şi conifere; (Glb) – deal.

Pin (pl.) „arbore din familia pinaceelor, înalt până la 40 de metri, cu frunze persistente în formă de ace lungi, cu scoarţa roşcată şi lemnul rezistent *(Pinus silvestris)”* (< *l*at. *pinus)* (DEX): *La* ***Píni*** (Bor) – pădure de răşinoase.

Plută „specie de plop ale cărui ramuri cresc aproape de la baza trunchiului, dând coroanei o formă de piramidă lungă şi îngustă; plutaş” (*Populus pyramidalis*) (DEX): ***La Plútă*** (Car) – loc.

Plop „nume dat mai multor specii de arbori înalți, cu ramuri subțiri (îndreptate în sus), cu scoarța netedă, alb-cenușie și cu frunzele oval-lanceolate, argintii pe partea inferioară, cu pețiolul lung și flori crescute în amenți *(Populus)*” (DEX): ***Plópi*** (Măr) – deal cu fâneţe. ***Plópii*** (Bor) – pădure de foioase şi conifere.

Răchită[17] „nume dat mai multor specii de salcie cu frunze înguste şi lunguieţe, cu ramuri subţiri şi elastice, folosite ca material de împletit *(Salix)”(*< bg., scr. *rakita)* (DEX): ***Răchíta***

[14] Pentru răspândirea acestui apelativ în toponimie, v. DTB, VI, p. 20; DTRO, IV, p. 174-175; Iordan 1963, p. 82, 380; 551; Ioniţă 1972, p. 28.

[15] Apelativul compune numeroase nume de locuri pe întreg cuprinsul ţării, cf. DTB, VI, p. 39-40; DTRO, IV, p. 229; TTRT (Valea Hăşdăţii), p. 77; TTRT (Sălaj), p. 197-198; Ioniţă 1982, p. 193, 45, 164.

[16] Apelativul compune nume de locuri în Banat şi Oltenia, cf. DTB, VI, p. 32; DTRO, IV, p. 219; Ioniţă 1972, p. 28.

(Bor) – pădure de foioase, ***Răchíţ*** (Dlc) – grădini, teren arabil mlăştinos; (TRu) – fâneţe; *La* ***Răchíţi*** (Car) – teren arabil.

Rogoz[18]„gen de plante erbacee cu tulpina în trei muchii, cu frunzele lungi şi cu flori monoice grupate în spice (*Carex*); plantă din acest gen", „numele mai multor plante erbacee care cresc prin mlaştini, fâneţe umede" (DTB, *litera R*, p. 311) după care s-a refăcut un sg. *Rogoaza* (< sl. *rogozŭ)* (DEX): ***Rogoáza*** (Bcv) – teren mlăştinos; (Glb) – teren mlăştinos.

Salcie „numele mai multor specii de arbori și de arbuști cu ramuri lungi, subțiri și mlădioase, cu frunze lanceolate și cu flori galbene-verzui dispuse în mâțișori, care cresc la marginea apelor *(Salix);* arbore aparținând uneia dintre aceste specii" (DEX): *La* ***Sálcie*** (Car) – loc în Caransebeş.

Sânger „arbust cu ramuri drepte, roşii toamna şi iarna, cu frunzele de obicei ovale, vara verzi şi toamna roşii, cu flori albe şi fructe drupe negre *(Cornus sanguinea)"* (DEX. şi TTRT (Sălaj), p. 287): ***Sângeru*** (TRu) – deal.

Smidă[19], cu pl. *smizi* pentru *smide* „desiș format din arbori tineri sau din tufe de spini, de zmeură" (DEX): ***Smízi*** (Mal) – pădure de aluni.

Spin (pl.) „nume dat mai multor plante erbacee sau lemnoase care au spini, plantă erbacee din familia compozeelor, cu tulpina spinoasă şi ramificată, cu frunze dinţate şi spinoase şi cu flori roşii, dispuse în capitule *(Carduus acanthoides)" (*< lat. *spinus* „prun sălbatic") (DEX): *La* ***Spíni*** (Bor) – păşune.

Ulm „nume dat mai multor specii de arbori şi de arbuşti cu scoarţa în general netedă, cu coroana stufoasă, cu frunze alterne şi asimetrice zimţate pe margini, albicioase şi cu peri moi pe dos, al căror lemn tare este folosit în rotărie (*Ulmus*)" (DEX): ***Ulm*** (Zg) – terenuri arabile.

Viță (de vie)„nume dat mai multor plante perene cu rădăcina puternică, cu tulpina lipsită de susținere proprie, cu lăstari subțiri și frunze mari, lobate și cu fructele în formă de ciorchine, care se cultivă într-un număr mare de soiuri și de varietăți pentru producția de struguri și de vin; vie *(Vitis)*" (DEX): *La* ***Vii*** (Zer) – teren agricol. Denumirea locului îşi are originea într-o frumoasă poveste de dragoste pe care o aflăm din cartea prof. Groza (Groza, Rădulescu 2004, p. 43-46). O mlădiţă de salcie a fost plantată pe locul în care a fost înmormântată o frumoasă rusoaică.

De la o plantă medicinală se poate folosi partea aeriană, cea subterană, frunza, mugurii, florile, fructul, sămânța sau scoarța. Toponime precum: ***Rădăcini*** (VB) – stăvilar pe Bistra; ***Rădăcina*** (Bor) – pădure de foioase şi conifere; ***Scoárţa*** (TRu) – pârâu, izvorăşte din Valea Scoarţa şi se varsă în Sebeş; (Mal) – pădure de foioase, au fost înregistrate și în localitățile noastre.

Concluzii

Din punct de vedere structural sau tipologic se poate observa că toponimele noastre au la bază un apelativ pe care îl numesc fie direct, fie prin intermediul unui nume de persoană. Numărul foarte mare al apelativelor care, prin onimizare, au devenit antroponime, împiedică determinarea cu exactitate a unei baze antroponimice sau apelative. Cu precădere în toponimia

[17] Apelativul este larg răspândit în toponimie, cf. Iordan 1963, p. 100, 353, 381, 385, 398, 438, 458, 472, 480, 543, 548; Ioniţă 1972, p. 33; DTB, *litera R*, p. 286-187; TTRT (Valea Hăşdăţii), p. 97; TTRT (Sălaj), p. 271.

[18] Arbănaşi 2002, p. 157 îl înregistrează cu forma Rogozişte, v. și Iordan 1963, p. 383; Ioniţă 1982, p. 27, 30, v. şi TTRT (Valea Hăşdăţii), p.100; TTRT (Sălaj), p. 280.

[19] Apelativul a fost înregistrat de lucrările de specialitate, cf. Iordan 1963, p. 61; Ioniţă 1972, p. 35; TTRT (Sălaj), p. 291-292.

minoră, toponimizarea antroponimelor reprezintă o modalitate importantă de formare a numelor de locuri. Doar printr-o cercetarea atentă în teren a numelor, precum şi a documentelor istorice vom putea stabili corect originea acestor toponime.

Numele de locuri din această categorie sunt mai vechi decât cele derivate şi compuse, ele stând la baza formării acestora din urmă. O parte din ele se află în stadiul posttoponimic, fiind chiar resemantizate.

Din punct de vedere formal, toponimele din această categorie pot fi identice cu apelativele din care provin. Astfel ele pot fi grupate în:

- toponime provenite de la nume de plante cu **formă de singular**: *Aglicea* (Mal), *Alunu* (RusM), *Brádu* (Ciut), *Brústuru* (Măr), *Caprafoi* (PoiMr), *La Cárpen* (Măr), *Cucúta* (Bor), *Curpenu* (Obr), *Fériga* (Zăv), *Foionfiu* (Bcv), *Fonfiu* (Glb), *Frásina* (Băţ), *Frasinu* (OR), *Iedera* (Bor), *Jneápăn* (M), *Jneapănu* (VB), *Luşca* (Bcv), *Măceşu* (Glb), *Mălín* (Bor), *Mesteacănu* (Iaz), *Mătrăgúna* (OR), *Merişóru* (Glb), *Páltinu* (Bor), *La Plútă* (Car), *Răchíta* (Bor), *Rogoáza* (Bcv) (Glb), *La Sálcie* (Car), *Sângeru* (TRu), *Ulm* (Zg).

- toponime provenite de la nume de plante cu **formă de plural**: *Anini* (Mal), *La Ánini* (Glb), *La Brázi* (Car) (Glb), *La Carpeni* (Car), *Ferigi* (Glb), *Frasini* (M), *Hándre* (Măr), *Măstácăni* (M), *La Píni* (Bor), *Plópi* (Măr), *Plópii* (Bor), *Răchíţ* (Dlc), *La Răchíţi*, *Smízi* (Mal), *La Spíni*, *La Vii* (Zer).

Fitonimia localităţilor anchetate are la bază apelative ce dovedesc bogăţia florei locale, acestea denumind *păduri, arbori, arbuşti, pomi, flori, legume, cereale* etc. Din plantele medicinale și aromatice, dar și din legume, fructe, sau din semințe, substanțele active sau nutritive sunt mai bine asimilate de către organismul nostru, constituind principiul unei vieți sănătoase. Microtoponimele din zona de interes păstrează forme unice, reînviind practici străvechi care vorbesc despre felul în care, experimental, omul a învățat să-și aleagă din mediul înconjurător cele mai utile plante în scop profilactic sau curativ.

Bibliografie selectivă

Bolocan, Gh. 1978. *Toponime compuse: modele cu prepoziţii*, în *Limba română*, XXVII, nr. 1, p. 91-96.

Bolocan, Gh.; Şodolescu-Silvestru, Elena. 1995-1996. *Dicţionarul entopic al limbii române*, SCO, I, p. 67-101; SCO, II, p. 179-239.

Bolocan, Gh. 1997. *Despre articularea numelor de locuri* în LR, 1977, nr. 4, p. 379-385.

Arbănaşi, M. 2002. *Structura semantică a apelativelor din zona submontană a Mehedinţiului*, în SCO, nr. 7, p. 133-172.

Drincu, Sergiu. 1998. *Derivarea cu prefixe de la latină la română*, Timişoara: Editura Amfora.

Eremia, A. 1970. *Nume de localităţi: studiu de toponimie moldovenească*, Chişinău: EŞ.

Florea, Viorica. 1970. *Derivatele toponimelor în raport cu cele ale apelativelor în română,* în *Actele Congresului Internaţional de Filologie Romanică*, vol. II, Bucureşti: EA, p. 1137-1141.

Frăţilă, Vasile. 2002. *Studii de toponimie şi dialectologie*, Timişoara: Ed. Excelsior Art.

Goicu, Viorica. 2002. *Derivarea cu sufixe neologice în româna contemporană*, Timişoara: Ed. Augusta.

Graur, Al. 1972. *Nume de locuri*, Bucureşti: EŞ.

Groza, Liviu; Rădulescu, Mihail. 2004. *Legendă şi istorie în Banatul grăniceresc*, Lugoj: Editura Dacia Europa Nova.

Ioniţă, Vasile. 1972. *Glosar toponimic Caraş-Severin*, Reşiţa: Ed. Casa Corpului Didactic.
Ioniţă, Vasile. 1982. *Nume de locuri din Banat*, Timişoara: Ed. Facla.
Iordan, Iorgu. 1963. *Toponimia românească*, Bucureşti: EA.
Sala, Marius. 1958. *În legătură cu raportul dintre evoluţia apelativelor şi a toponimelor*, în SCL, IX, nr. 3, p. 337-348.
Toma, I. 1979. *Toponimia Olteniei*, Craiova.
Tomici, Mile. 2006. *Onomastica sârbilor şi a croaţilor din România*, Bucureşti: EA.
Utilizarea plantelor medicinale în terapie (curs): http://www.medplanet.dbioro.eu/doc/curs%20%20utilizari%20fitoterapeutice.pdf

Sigle și abrevieri bibliografice

DEX = *Dicţionarul explicativ al limbii române*, Bucureşti: Univers Enciclopedic, 2016.
DRAM = Dorin Ștef. 2011. *Dicţionar de regionalisme şi arhaisme din Maramureş*, Baia Mare: Editura Ethnlogica.
DTB, *litera R* = Vasile Frăţilă, Viorica Goicu, Rodica Sufleţel. 2002. *Dicţionarul toponimic al Banatului* (R), în SCO, nr. 7, p. 267-327.
DTB, VI = Vasile Frăţilă, Viorica Goicu, Rodica Sufleţel. 1989. *Dicţionarul toponimic al Banatului*, VI (M-N), Timişoara: TUT.
DTRM, I = *Dicţionarul toponimic al României. Muntenia,* vol. I, Bucureşti: EA, 2005, vol. II, Bucureşti: EA, 2007 (coordonator Nicolae Saramandu).
DTRO = *Dicţionarul toponimic al României. Oltenia*, Craiova: Ed. Universitaria, I-II, 1993; III, 2001; IV, 2003; V, 2004; VI, 2006; VII, 2007 (coordonator Gh. Bolocan).
TTRT (Sălaj) = Dumitru Loşonţi, Sabin Vlad. 2006. *Tezaurul toponimic al României: Transilvania (TTRT): judeţul Sălaj*, Bucureşti: EA,.
TTRT (Valea Hăşdăţii) = Dumitru Loşonţi, Sabin Vlad. 2006. *Tezaurul toponimic al României: Transilvania (TTRT): Valea Hăşdăţii*, Bucureşti: EA.

Sigle pentru localităţile anchetate

Băuţar = (Băţ)	Obreja = (Obr)
Borlova = (Bor)	Ohaba = (O)
Bucova = (Bcv)	Oţelu Roşu = (OR)
Caransebeş = (Car)	Poiana Mărului = (PoiMr)
Cicleni = (Cic)	Preveciori = (Prev)
Cireşa = (Cir)	Rusca Montană = (RusM)
Ciuta = (Ciut)	Ruschiţa = (Rusţ)
Cornişoru = (Crn)	Turnu Ruieni = (TRu)
Dalci = (Dlc)	Valea Bistrei = (VB)
Glimboca = (Glb)	Vama Marga = (VMg)
Iaz = (Iaz)	Var = (Var)
Măgura = (Măg)	Voislova = (Vos)
Mal = (Mal)	Zăvoi = (Zăv)
Marga = (M)	Zerveşti = (Zer)
Măru = (Măr)	Zlagna = (Zg)